

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Інституту педагогіки НАПН
України
Олег ТОПУЗОВ
від "08" липня 2021 р.

«ПОГОДЖЕНО»

Заступник директора з наукової роботи
Інституту педагогіки НАПН України
Микола ГОЛОВКО
від "08" липня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
дисципліни**

Розроблення та оцінювання навчальної літератури

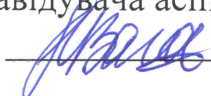
для здобувачів вищої освіти
Ступінь «Доктор філософії»
Спеціальності:

014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)»

КИЇВ-2021

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

В.о. завідувача аспірантури та докторантури

 М.О. Загорулько

Робоча програма навчальної дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, 2021. – 11 с.

Розробник:

Засекіна Т.М., доктор педагогічних наук, заступник директора, головний науковий співробітник відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Рецензенти:

Малиношевська А. В. кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту обдарованої дитини НАПН України;

Алексєєнко Т.Ф., доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник відділу інтеграції та стратегій розвитку загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України.

Протокол № 8 від «05» липня 2021 р.

© Інститут педагогіки НАПН України, 2021 рік

© Засекіна Т.М., 2021 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 1	Галузь знань: <u>01 – «Освіта/Педагогіка»</u>	Дисципліна за вибором
Загальна кількість годин – 30		
Модулів – 2	<u>014 «Середня освіта»</u>	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		2-й
		Семестр
Індивідуальне заняття не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>Доктор філософії</u>	4-й
		Лекції
		4 год.
		Семінарські
		6 год.
		Самостійна робота
		20 год.
		Вид контролю: залік

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Метою викладання дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» є ознайомлення здобувачів наукового ступеня «доктора філософії» з теорією підручникотворення у контексті реформаційних змін закладених у новому Законі України «Про освіту», нових Державних стандартах освіти, концепцією «Нова українська школа» та формування умінь здійснювати аналіз навчальної літератури, оволодіння способами й методами роботи з навчальною книгою, розроблення власних дидактичних матеріалів.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері освіти, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

загальні компетентності (ЗК):

здатність мислити аналітично та критично у процесі науково-дослідної діяльності (ЗК 3); здатність використовувати інноваційні інформаційні технології та створювати нові електронні (цифрові) освітні ресурси з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти (ЗК 7);

фахові (професійні) компетентності (ПК):

Здатність використовувати когнітивні та практичні уміння, навички, майстерність та

інноваційність на рівні, необхідному для моделювання та організації освітнього процесу з навчальних дисциплін, предметів та інтегрованих курсів у закладах освіти (ФК 1); Здатність здійснювати та організовувати проектну діяльність в конкретній предметній освітній галузі (ФК 4); здатність організовувати безпечне освітнє середовище (ФК 8).

Результати навчання дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» можна вважати задовільними за умов досягнення слухачами предметних результатів:

	Знання	Уміння
ЗК 3	<ul style="list-style-type: none"> - знання про особливості здійснення науково-дослідної діяльності в галузі освіти; - знання про стратегії застосування аналітичного та критичного мислення; 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння здійснювати аналітичну діяльність у процесі науково-дослідної роботи та критично оцінити її результативність; - уміння опрацьовувати та оцінювати джерела, застосовуючи стратегії аналітичного й критичного мислення; - уміння здійснювати аналітичну діяльність під час організації та реалізації освітнього процесу та критично оцінювати його результативність.
ЗК 7	<ul style="list-style-type: none"> - знання про сучасні інформаційні технології, типи та особливості створення засобів їх реалізації; - знання про психолого-педагогічні, ергономічні, санітарно-гігієнічні вимоги до електронних освітніх ресурсів та організації роботи з ними здобувачів освіти.; - знання про форми, методи та способи застосування в освітньому процесі та науковій діяльності інформаційних технологій, електронних засобів навчального призначення та цифрових електронних ресурсів. 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння застосовувати в науковому та освітньому процесі електронні засоби навчального призначення, цифрові освітні ресурси, віртуальні освітні середовища; - уміння створювати дидактичне комп'ютерне забезпечення освітнього процесу за предметними спеціальностями з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти.
ФК 1	<ul style="list-style-type: none"> - знання історико-педагогічних особливостей та тенденцій розвитку методики навчання відповідно до предметних спеціальностей; - знання принципів побудови та механізмів реалізації освітніх стандартів, освітніх та модельних навчальних програм; - знання про ключові компетентності, що формуються у здобувачів освіти за результатами навчання; про наскрізні уміння (soft skills); - знання вимог до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі); знання традиційних й інноваційних методик і технологій 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння визначати актуальні проблеми методичної науки та освітньої практики (відповідно до предметної освітньої галузі); - уміння моделювати зміст навчальної дисципліни, предмета, інтегрованого курсу та реалізовувати його в навчальній, модельній навчальній програмі та підручнику; - уміти визначати вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі); - уміння створювати авторські методичні системи на основі використання набутих когнітивних та практичних умінь, навичок, майстерності та інноваційності; - уміння здійснювати контроль та оцінювання результатів навчання здобувачів

	<p>моделювання змісту навчання, створення та оцінювання якості сучасного підручника;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знання про застосування принципів диференціації та інтеграції в навчанні, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів; - знання сучасних технологій та інструментів контролю й оцінювання результатів навчання здобувачів освіти; - знання методологічних основ управлінської діяльності та освітнього менеджменту. 	<p>освіти;</p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння розробляти та реалізовувати моделі управління освітнім процесом;
ФК 4	<ul style="list-style-type: none"> - знання про проектну діяльність в освітньому процесі, основні етапи та принципи її організації; - знання про проектні вміння здобувачів освіти; - знання про компоненти освітнього середовища та вимоги щодо його наповнення; - знання про освітній та розвивальний потенціал освітньої галузі, навчальної дисципліни, предмета, інтегрованого курсу (за предметною спеціальністю); - знання про розподіл ролей учасників проектної групи; знання особливостей управління проектною діяльністю. 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння здійснювати проектну діяльність в конкретній предметній освітній галузі; - уміння організовувати проектну діяльність здобувачів освіти та здійснювати ефективне управління нею; - уміння проектувати освітнє середовище закладу освіти з урахуванням особистісних потреб здобувачів.
ФК 8	<ul style="list-style-type: none"> - знання ознак безпечного освітнього середовища; - знання особливостей формування та функціонування безпечного освітнього середовища з конкретних предметно освітніх галузей. 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння організовувати безпечне освітнє середовище; - уміння дотримуватися принципів безпечного освітнього середовища та правил підтримання фізичного й психологічного здоров'я здобувачів під розроблення та реалізації методичних систем з урахуванням особливостей предметно освітніх галузей.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит за ЄКТС.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви блоків (модулів) і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	семінарські	практичні	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Процес підручникотворення Тема 1. <i>Шкільна навчальна література як</i>	6	2			4

<i>наукове явище</i>					
Тема 2. <i>Робота з навчальною книгою</i>	9		3		6
Змістовий модуль 2. Експертиза й оцінювання навчальної літератури Тема 1. <i>Експертиза навчальної літератури</i>	8	2			6
Тема 2. <i>Оцінювання підручника</i>	7		3		4
Всього годин	30	4	6	-	20

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назви тем лекцій	Кількість годин
1.	<i>Шкільна навчальна література як наукове явище</i>	2
2.	<i>Експертиза навчальної літератури</i>	2
	Разом	4

Модуль 1

Тема 1. *Шкільна навчальна література як наукове явище*

План:

- 1) Становлення і розвиток національного фонду підручників
- 2) Науково-методичне та нормативне забезпечення процесу підручникотворення
- 3) Компетентнісні засади сучасного підручникотворення

Модуль 2

Тема 1. *Експертиза навчальної літератури*

План:

- 1) Нормативне та методичне забезпечення експертизи навчальної літератури
- 2) Види експертиз навчальної літератури
- 3) Складання експертного висновку

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назви тем семінарських занять	Кількість годин
1.	<i>Тема 2. Робота з навчальною книгою</i>	3
2.	<i>Тема 2. Оцінювання підручника</i>	3
	Разом	6

Тема 1. *Робота з навчальною книгою (3 год)*

Питання для обговорення:

- 1) Підручник як основний дидактичний засіб навчання
- 2) Структура і функції підручника

- 3) Методичний апарат підручника
- 4) Роль апарату орієнтування в підручнику

Тема 2. Оцінювання підручника (3 год)

Питання для обговорення:

- 1) Методи визначення якості підручника
- 2) Критерії та інструментарій оцінювання навчальної літератури

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» спрямований на закріплення теоретичних знань і їх поглиблення, на набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, що сприяє формуванню професійного світогляду майбутніх фахівців докторів філософії.

Самостійна робота поділяється на 4 теми (2 теми по 4 години і 2 теми по 6 годин).

Кожна самостійна робота передбачає виконання письмового завдання або презентації.

Звітуватись за виконання самостійної роботи бажано під час відповідного семінарського заняття.

Матеріали, підготовлені письмово, здаються (надсилаються) викладачу на перевірку.

№ з/п	Назви тем самостійних робіт	Кількість годин
1	Порівняння концепцій підручників Виявлення особливостей підручників за галузями знань	4
2	Складання технологічної карти роботи з підручником	6
3	Складання експертного висновку на навчально-методичну літературу (підручник за вибором аспіранта)	6
4	Складання матриці оцінювання навчальної літератури	4
	Разом	20

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні та наочні методи навчання використовуються під час лекцій і семінарських занять, практичні – під час здійснення здобувачами самостійної роботи.

Під час проведення лекцій і семінарських занять використовуються такі словесні методи як розповідь, пояснення, бесіда, дискусія.

До наочних методів навчання, які застосовуються при викладанні дисципліни, належать: ілюстрація, презентація.

Зокрема:

за типом пізнавальної діяльності:

- проблемного викладу;
- дослідницький;

відповідно до логіки пізнання:

- аналітичний;
- індуктивний;

- дедуктивний;
- за основними етапами процесу:
- формування знань;
- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка;

за системним підходом:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

за джерелами знань:

- словесні - розповідь, пояснення, лекція;
- наочні - демонстрація, ілюстрація.

за рівнем самостійної розумової діяльності:

- проблемний;
- частково-пошуковий;
- метод проблемного викладання.

Методи під час дистанційного навчання: телекомунікаційні (інтерактивні комп'ютерні відеоконференції, on-line консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії з використанням освітніх платформ (Zoom, Classroom, Google Meet) та месенджерів (Telegram, Viber).

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль успішності засвоєннями аспірантами навчального змісту здійснюється шляхом опитування й оцінювання знань під час семінарських занять, виконання аспірантами самостійної роботи, проведення і перевірки письмових контрольних тестувань.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Очікувані результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються на першому занятті в семестрі. Враховуються бали, набрані на заняттях та під час підсумкового іспиту. При цьому обов'язково враховуються: присутність на заняттях та активність здобувача під час заняття; неприпустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном чи іншими пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвочасне виконання поставленого завдання та ін.

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів на 1 семестр, із них 80 балів здобувач може отримати впродовж роботи на семінарських, лекційних заняттях, 15 балів – на заліку.

Схему нарахування балів з дисципліни наведено в таблиці.

Таблиця

Поточне оцінювання, самостійна робота, залік				Індивідуальне завдання				Підсумковий контроль	Сума	
Модуль 1				Модуль 2				20	15	100
Л	С	П/р	С/р	Л	С	П/р	С/р			
5	15		10	5	15		15			

Скорочення: Л – лекція; С – семінар; С/р – самостійна робота.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
69-74	D	
60-68	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Комп'ютерні презентації лекцій.
2. Методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять з дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» – рукопис.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліографія підручникотворення (1991-2011 рр.) / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Відділення організації видання навч. л-ри : [за наук. ред. О.А.Удода ; упоряд. : О.В.Николюк, Н.І. Петрова, С.С. Ющенко]. – К. ; Тернопіль : Мандрівець, 2013. -120 с.
2. Експертиза шкільних підручників : інструктивно-методичні матеріали для експертизи проектів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів; за заг.ред. О.М.Топузова. – К. : Педагогічна думка, 2016 . – 128 с.
3. Експертиза шкільних підручників : інструктивно-методичні матеріали для експертизи проектів підручників для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів; за заг. ред. О. М. Топузова, Н. Б. Вяткіної. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 128 с.
4. Жосан О.Е. Тенденції розвитку шкільної навчальної літератури в Україні (20-ті – 80-ті роки ХХ століття) : монографія. – Кіровоград : ПП «Ексклюзив – Систем», 2013. – 656 с.
5. Засекіна Т. М. Аналіз підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2020. Вип. 24. С. 67—77.
6. Засекіна Т. М. Відповідність проекту підручника цілям і завданням освіти. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2016. Вип. 16. С. 167—178.
7. Засекіна Т. М. До концепції підручника інтегрованого курсу «Природничі науки». *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2018. Вип. 20. С. 111—126.
8. Засекіна Т. М. Підручник з фізики як засіб формування предметної компетентності учнів. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2014. Вип. 14. С. 197—206.
9. Засекіна Т. М. Розробка підручників з фізики для основної школи на засадах особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2012. Вип. 12. С. 372—376.

10. Засекіна Т. М. Роль і значення експерименту в процесі підручникотворення. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. Київ : Пед. думка, 2013. Вип. 13. С. 95—105.
11. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заступник голови), О. М. Топузов (заступник голови), С. О. Сисоєва, О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, І. Ю. Регейло (секретар) за заг. ред. В.Г. Кременя, Київ : Нац. акад. пед. наук України, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf>
12. Топузов О. М. Забезпечення якості загальної середньої освіти: на шляху до європейських стандартів. *Укр. пед. журн.* 2015. № 1. С. 16—27.
13. Топузов О. М. Роль і місце підручника в реалізації компетентнісного підходу до навчання. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць. К. : Педагогічна думка, 2012. Вип. 12. С. 241—247.
14. Топузов, О. (2015). Компетентнісні засади сучасного підручникотворення. *Український педагогічний журнал*, (3), 36—47.
15. Топузов О. М. Теоретико-методичні засади особистісно орієнтованого шкільного підручника. *Проблеми сучасного підручника*. 2010. С. 8—15.
16. Фурман А.В., Гірняк А.Н. Психодидактична експертиза модульно-розвивальних підручників : Монографія. – Тернопіль : ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. – 312 с.

УДК ...

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 8 від «05» липня 2021 р.).

Рецензенти:

Малиношевська А. В. кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту обдарованої дитини НАПН України;

Алексєєнко Т. Ф., доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник відділу інтеграції та стратегій розвитку загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Засєкіна Т. М. **Робоча програма навчальної дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» – 014 «Середня освіта (за спеціалізаціями)»** [Електронне видання]. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2021. 11 с. DOI:...

ISBN

Анотація

Навчальна дисципліна «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» акумулює вітчизняний та зарубіжний досвід підручникотворення, розкриває процедури розроблення й впровадження в освітній процес підручників, їхні види й концептуальні ознаки, роль і функції в освітньому процесі та взаємозв'язки із супровідними навчальними матеріалами.

The discipline "Development and evaluation of educational literature" accumulates domestic and foreign experience in textbook design, reveals the procedures for developing and implementing textbooks in the educational process, their types and conceptual features, role and functions in the educational process and relationships with accompanying educational materials.

© Інститут педагогіки НАПН України, 2021 рік
© Засєкіна Т. М., 2021 рік